

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

ŞİDDET VE CİNSİYET

Sözcük Sayısı: 3976

Kategori: 1

Araştırma Sorusu: Zeynep Kaçar'ın *Tanrı ve Memeli Hayvanlar* yapıtındaki öykülerde yer alan kadınların maruz kaldığı fiziksel ve duygusal şiddet hangi yazınsal tercihlerle işlenmiştir?

MAYIS 2025

İÇİNDEKİLER

I.GİRİŞ.....	3
II. Fiziksel Şiddeti Yansıtmada Yazınsal Tercihlerin İşlevi.....	4
III. Duygusal Şiddet Yansıtmada Yazınsal Tercihlerin İşlevi	11
IV.SONUÇ.....	16
KAYNAKÇA	19

I.GİRİŞ

Bireyin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik yönden zarar görmesiyle ya da acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün engellenmesini de içeren her türlü tutum ve davranış olarak tanımlanan şiddet; insanlık boyunca kaçınılmaz bir gerçek olarak gündelik hayatta yer almakta ve kurmaca metinlerde de sık sık işlenen bir konu olmaktadır.

Belirli bir topluluk içinde yaşayan insan, toplumda varlığını gösterebilme, kendini güçlü hissetme, cinsel dürtülerine yenik düşme ya da başkasına güç gösterisinde bulunarak ders verme gibi eylemler içerisinde olup ,karşısındakini fiziksel şiddete maruz bırakırken bazen de fiziksel olarak karşısındakine zarar vermese de duygusal açıdan bireye güç baskısı uygulayarak şiddet eylemini gerçekleştirmektedir (Gönüllü,2022).

Zeynep Kaçar, Türk Edebiyatında kadın hikâyelerini anlatan tiyatro oyunları, romanları ve öykü kitabı ile tanınan bir yazardır. Yapıtlarında feminist bir yaklaşımla ele aldığı kadın sorunsalı onu yaşadığı ülke edebiyatında kadın sorunlarını ele alan önemli bir yazar konumuna getirmiştir. Kadın, toplum içinde karmaşık bir role sahiptir. Toplumda özellikle stereotipik kalıplara sıkışmış bir biçimde bulunan kadın, tarihsel akışta da bu kalıplar üzerinden tanınmıştır. Özellikle erkeklerin egemen olduğu sosyal yapılar kadınların toplumsal hayattaki varlıklarının sorgulanmasına sebep olmuştur. Aile, iş, özel hayat, cinsel tercihleri üzerinden her gün sorgulanan kadınlar biyolojik ve duygusal farklılıkları yüzünden ,erkeğin karşısında güçsüz konuma gelmiştir.

Zeynep Kaçar'ın 2023 yılında yazdığı *Tanrı ve Memeli Hayvanlar* adlı ilk öykü kitabı, şiddet izleğini gündelik hayat problemleri üzerinden kullandığı sözcük seçimleri, metaforlar, sembolik yansımalar, çeşitli anlatım teknikleri ile aktarmakta ve şiddetin fiziksel ve duygusal olarak iki yönünün olduğunu okuyucuya düşündürmektedir.

Toplumlarda görülen kadın/erkek ikilemi, kadının uğradığı zorbalık ve şiddet, daha yapıtın başlığında kendini hissettirmektedir. Yapıtın başlığı olan *Tanrı ve Memeli Hayvanlar* erkek ve kadını temsil etmekle birlikte Tanrı rolü erkeğe yüklenirken, kadınların vücudundaki bir uzuv olan “meme” üzerinden kadına hayvan sıfatı yüklenerek kadın hayvana benzetilmekte ve kadın-erkek arasındaki ilişki ve bağlacı ile bağlanmaktadır. Yazar yazdığı on altı öyküden yedi öyküde şiddet izleğine yer vermiş bunlardan “Tanrı”, “Yolcu”, ve “Düşüş” öykülerinde fiziksel şiddeti; “Çocuk”, “Filiz”, “Martı” ve “Kaza” öykülerinde duygusal şiddeti ele almıştır. Yarattığı farklı figürlerin bazılarını isimlendirerek, bazılarını isimsiz bırakarak onların toplumsal konumlarını da okuyucuya hissettiren yazar üçüncü tekil kişi ilahi bakış açısı ile bu fikirlerin içsel dünyalarının hissedilmesini de sağlamıştır. Öykülerde kullanılan olay/ durum örgüsü, anlatım teknikleri, sözcük seçimlerine öyküler değerlendirilirken değinilecek olup yazarın kullandığı dil ve anlatım özelliklerinin yapıttaki şiddet olgusuna katkısı incelenecektir.

Bu tezin yazılma amacı toplumumuzda çok sık görülen, *Tanrı ve Memeli Hayvanlar* (2023) adlı yapıtta da karşımıza çıkan ve özellikle kadına gösterilen şiddet olgusudur. Çalışmada, Kaçar’ın eseri bağlamında, kadının biyolojik normlar içinde nasıl şekillendirildiği, ona biçilen rollerin nasıl bir şiddet mekanizmasına dönüştüğü ve bireyin bu sistem içindeki yaşamı da incelenecektir. Bu çalışma kadının toplumdaki yeri ve yazarın şiddet karşısındaki tutumunu da gösterecek olup, yazarın “kadın” özelinde takındığı cinsiyetçi tutuma da ışık tutacaktır.

II. Fiziksel Şiddeti Yansıtmada Yazınsal Tercihlerin İşlevi

Tanrı ve Memeli Hayvanlar adlı yapıtın ilk öyküsü olan “Tanrı” adlı öyküde üçüncü kişi anlatıcıdan hemcinsleri arasında bile hegemonya olan erkek figürlerin yaşadığı bir uzama nasıl geldiği belli olmayan ancak erkekler tarafından onlara gönderildiği düşünülen bir kadın figür aktarılmaktadır. Diğer figürler tarafından kendilerine benzemeyen fakat yaşadıkları uzamda

bulunan bu figürün kim olduğu merak edilmekte özellikle “çıplak” olarak tanımlanan bu figürün vücudunda kendileriyle ortak uzuvların bulunup bulunmadığına bakılmaktadır. Erkek figürler yaşadıkları uzamda bulunan ve önce Tanrı olduğunu düşündükleri bu figürün kendilerinden farklı olarak memelerinin bulunduğu ve çükünün olmadığı bir bacak arası olduğunu fark ettiklerinde erkek olmayan birinin Tanrı olamayacağını düşünmüşlerdir. “Memeli bir Tanrı da ne bileyim olacak iş değil hani.” (Kaçar,2023,s. 10) Öyküde bir sembol olarak gücü ve sonsuzluğu ifade eden “Tanrı” sakalları olması gereken ancak memeleri olmaması gereken bir varlıktır. Yapıtta “Bir insan olsaydı, sakalları olurdu ve elbette çükü”(s.11) sözcük seçimleriyle sonsuz güce sahip olduğu düşünülen Tanrı, erkeklere ait özelliklerle ifade edilmekte ve kadınının fiziksel özellikleri insan olmaya layık görülmemektedir. Yapıtta kadın figürü tanımlanırken kullanılan tüm olumsuz sıfatlar toplumda kadına yüklenen olumsuz rolleri de göstermektedir.

Bu neydi? Yoksa hep bahsedilen, geceleri ateşin başında en korkunç hikayelerin başkahramanı, oğlanların uykularında altlarına kaçırmalarının biricik, avdan eli boş dönmelerinin gerçek sebebi, bütün kötülüklerin, soğğun, karın, fırtınanın, yerin sallanmasının dağın alevler saçmasının müsebbibi, yoksa o o, dilimiz de varmıyor söylemeye o bir kadın mıydı? (s.12)

Öyküde erkek topluluğunun bulundukları uzamda bulunan kişinin şimdiye kadar onlara anlatılan efsanelerdeki doğal afetlerin sebebi olan kadın olduğunu anlamalarıyla birlikte kendilerinde oluşan biyolojik hareketler aktarılmış ve kadını kendilerine Tanrı’nın armağanı olarak görmüşler ve kadının bedenini kullanmışlardır.

”Kanlı tören” sıfatıyla belirtilen bu fiziksel taciz, erkeğin kadına üstünlüğünün Tanrı tarafından verildiği inancı üzerine kurulmuş, erkek egemen bir topluluğun dini bir ölçüde kullanmalarına sebep olmuştur. Memeli olarak betimlenen canlıyı inek ve keçilerle karşılaştıran bu toplum, kadını hayvan olarak görmüş ve kadının insanlığını elinden almıştır.

Keçiler çok ruhsuzdu, ineklerse mutlaka tekmeliyordu. En iyisi oğlanlarlaydı ama hep ağlıyordu onlar da her seferinde kendi oğlanlıklarını akıllara getiriyordu bu girişimler. Şimdi her şey olması gerektiği gibiydi. Ama bir türlü susmuyordu kadın. Başta çok bağırıyordu, sesi ne kadar da incedi. O garip karmaşada biri “Dilini keselim” diye bir öneride bulunmuş ötekiler de hemen kabul etmişti. Sesi fazlasıyla keyiflerini kaçırıyordu.(ss.12-13)

İnsanlık, medeni bir varlık olma iddiasında bulunsa da yapıtta şiddet, insanın bastırılmış hayvan doğasının bir dış vurumu olarak sunulmuştur. Yapıtta geçen “Başta çok bağırıyordu, sesi ne kadar da incedi.” (s.13) sözcükleri erkeklerin kadının rızası dışında bir eylemde bulundukları durumunu kanıtlamaktadır ve uygulanan taciz, erkeklerin hayvansal davranışlarını göstermektedir.

“Her gün bir parçasını yediler.” (s.14) şeklinde post modern anlatı tekniklerini de kullanan yazar, hayvansal dürtülerle ilişkilendirdiği bu tür şiddet eylemlerini, kadını ötekileştiren ve onun insan haklarını ihlal eden bir zihniyet üzerinden yansıtmıştır. Yapıtta fiziksel şiddet, hayvanlık ve insanlık ikilemi üzerinden aktarılırken erkeklerin içlerindeki cinsellik dürtüsü uğruna yaptıkları hayvansı hareketler ile yazar okuyucuya kimin hayvan kimin insan olduğunu sorgulatmıştır.

Yapıttaki bir diğer öykü olan “Yolcu” adlı öyküde de şiddet kavramı cinsel taciz olarak ele alınmıştır. Birinci kişi kahraman anlatıcı tarafından anlatılan öyküde otobüs yolculuğu yapacak olan odak figür geçmişini geriye dönüş tekniği ile anlatmıştır. Öyküde, kendi dışındaki kadınları prenses kimliğinde gören odak figür kendini korumak için şişmanlama yolunu seçmiştir. Şişmanlık kavramının bir metafor olarak kullanıldığı öyküde odak figürün kendini korumak için bu yolu seçtiği anlaşılmaktadır. “Prenses ruhunun kaldıramayacağı şeyler var. İnsan işte bazen mecbur kalıp dünyayla kendi arasına etten bir duvar örüyor. Kendini korumanın en masum yolu kalın bir çizgi çizmek, boğum boğum kalbinle yaşam arasına.” (s.28)

Çocukluğunda apartman komşusu Yasin ile yaşadığı aşka ve birbirlerine verdikleri söze kendinden kaynaklanmayan bir durum yüzünden sadık kalamayan odak figür yaşadığı fiziksel şiddet yüzünden her şeyi içine atmış, yine mahalle komşuları Seymen Abi tarafından uğradığı tacizi kimseye söyleyememiştir. Seymen Abi'nin “aramızda” diye baskıladığı odak figür o olaydan sonra toplumun içinde olmak istememiştir.

Küçülüp küçülüp yok olmak istiyordum ama vardım işte, toz olup havaya karışamıyordum. Sonra bir gün birdenbire dank etti kafama. Neden ben ortadan kaybolayım ki, o kaybolsun, yok olsun, ölsün gebersin, toz olsun dedim, onu yersem böylece ortadan kalkar, bir daha da bana bir şeycikler yapamaz. İlk Seymen abiyi yedim senin anlayacağın. (s.29)

Verilen alıntıdaki sözlerinden de anlaşıldığı üzere yaşadığı şiddetten çocuk fikrinde bu şekilde kaçmıştır. Öyküde okuyucuyla konuşma havası içinde verilen odak figür, okuyucu ile etkileşime geçerek bahsettiği eylemin bir metafor olduğunu ve yaşadığı şiddetle başa çıkmanın çok da kolay olmadığını aktarmıştır. “Evet, bebeğim, aferin vallahi bravo metafor. Ama sandığın kadar kolay şekillenmiyor bir metafor ergen beyninde. Bir çırpıda cevap bulamıyor insan olan bitene. Onu yiyince bir rahatlık, bir güven geldi bana.” (s.29) Öyküde çocuk yaşlarda uğradığı cinsel tacizden sonra hayatını mutsuz bir şekilde geçiren bir genç kızın yaşadıkları şişmanlık, yeme kavramları ile ele alınırken, yazar odak figür üzerinden sevdiği insanı bile yeme, yani kalbinde tutma, kimselere bırakmama, kalbine gömme gibi duyguları okuyucuya hissettirmiştir.

Yapıtta şiddet olayının geçtiği bir başka öykü de “Düşüş” öyküsüdür. Yine cinsel taciz şeklinde kurgulanan fiziksel şiddet öyküde iş görüşmesine giden kadın bir odak figür üzerinden aktarılmıştır. Yapıtta ismi belirsiz olan karakterin yaşadığı cinsel taciz ve bulunduğu binadan atılması onun fiziksel hayattan soyutlanmasına sebep olmuştur. Öyküde odak figürün düşüş

anında yaşanan olaylar ve odak figürün hissettikleri onun iç monologları üzerinden aktarılmıştır.

Uçuyorum. Bir an için öyle olsun istiyorum. Kuşmuşum gibi. Uçuyorum diyorum içimden. Buna uçmak denmez biliyorum. Düşüyorum. Yirmi ikinci kattan bu yana, hızla. Yerçekimi olmasaydı ölmeyecektim. Oysa birazdan beton zemine çarpacak gövdem ve darmadağın olacağım. Yer çekiminin suçu yok. Tüm suç bende.”(s.95)

Yaşadığı hayatı sorgulayan odak figür kendini bir kuşa benzeterek içinde bulunduğu durumdan sıyrılmak istemiş yine ölümüne sebep aramaya çalışmış yerçekimini suçlamış ama ölümlerken bile kendine “tüm suç bende” sözcükleri ile özeleştiriyi yapmıştır. Ana karakterin işsiz olması ve iş ilanlarına baktığı sırada “Ofiste çalışacak, mimarlık eğitimi almış, genç ve dinamik bayan iş arkadaşı aranıyor. İş tecrübesi aranmamaktadır.”(s.96) ilanı görüp sorgulamadan iş görüşmesine gitmesi hayatının sonlandırılmasına sebep olmuştur. Öyküdeki karakter aracılığıyla yazar kadınların iş hayatında yaşadığı baskı ve objeleştirilmesini kadının toplum içerisinde tek başına sorgulamadan iş görüşmesine bile gidemediği gerçeğini vurgulamış, toplumdaki insanların ne kadar kötü olabileceğine değinmiştir. Yapıtta verilen uzamın olumsuz sözcüklerle çizilmesi kadın karakterin orada yaşayacağı olumsuzlukları okuyucuya düşündürmüştür. “Deri kaplı iki dev kanepeler, duvarda garip garip fotoğraflar, yerde zebra desenli bir halı, gün ortasında nerdeyse kapkaranlık bir oda.” (s.96) okuyucuya da tekinsiz bir ortam izlenimi veren bu cümleler odak figürün hayatının son bulduğu uzam olmuştur. Odak figürün isminin verilmemesine karşın tacizcilerin isimlerinin belli olması erkek karakterleri açığa çıkarmak için yapılan bilinçli bir tercihtir. Öyküde ana karakterin iş görüşmesi niyetiyle komşusu olan Hadiye abla karakterinden kıyafet alması karakterin ekonomik durumu hakkında da fikir vermektedir. Profesyonel iş kıyafetlerine sahip olmaması uzun süredir içinde bulunduğu işsizlik ve yoksulluk durumu ile ilgili okuyucuya fikir vermek için anlatılmaktadır. “İnci kolyesini de vermek istedi, almadım fazla kaçır diye. İyi ki almamışım, o da dağılıp gidecekti

benim gibi.”(s.97) Odak figürün düşerken Hadiye abla karakterinin “inci kolyeleri” teklif etmesini aklına getirmesi, incilerin belirli bir nizam ile dizili olması bir bütünü temsil etmesi ile aktarılmaktadır. Odak figür bedeni bir bütünden düştükten sonra bedenin dağılacak olmasını düşünerek kendini inci kolye ile özdeşleştirmiştir. Yaşadığı fiziksel taciz sonrası hem saflığını kaybetmiş hem de dağılmıştır.

Odak figürün yaşadığı olayın ardından işvereni Erdal karakterinin bakışlarını “yaratığa bakar gibi” (s.97) olarak betimlemesi kitabın başlığı ve “Tanrı” öyküsüne atıf olarak kullanılmıştır. Metinler arasılık tekniği bu tür eylemlerin ataerkil toplumlarda etkin olarak görülmesine örnektir. Yapılan bu atıf kadınların yaşadığı fiziksel tacizin cinsellik üzerinden normalleştirilmesi ile açıklanmaktadır. Ana karakterin yerde yatarken kendisini cesaretlendirmeye çalışması ve ayağa kalkma eylemini gerçekleştirmeye çalışması iç monoloğu üzerinden aktarılmıştır “Hadi kızım.” cümlesinden yola çıkarak kendisinin cesaretini hareketlendirmeye çalıştığı görülmektedir. Darmadağın olması ve kendisine “çık git şurdan” türü emir komutları vermesi bunun örneklerinden biridir. Fiziksel şiddet sonucu kendi vücudundan soyutlandığı görülmektedir.

“Şimdi” dedim “Emniyete gidiyorum. Sizi şikâyet edeceğim.” İkisi de bir saniyeliğine donup kaldı. İlk o zaman anladım, başka kızlara da yaptılar bunu ve onlar sessizce çıkıp gittiler bu kapıdan. Öyle bir şaşkınlık yüzlerinde. Kapının bu yanında değil, dışarı çıktığımda söylemeliydim ya da hiç söylemeden doğruca emniyete gitmeliydim. (s.98)

Bu parçada ana karakterin yaşadığı haksızlığa karşı isyan etme amacı görülmektedir fakat Erdal ve Ersin karakterlerinin bu olaya kadar aynı şekilde şiddet gösterdiği kadınlardan asla bu şekil bir isyan görmedikleri belirtilmektedir. Bu olay erkek gücün baskınlığı altında yaşayan kadın çalışanların içinde bulunduğu baskıyı sembolize etmektedir. Ana karakterin “ Yaptıkları yanlarına kar kalmamalıydı”, “Hakkımı aramalıyım” türü isyanları bu döngünün devam

edeceğine karşı bir başkaldırı olarak kullanılmaktadır. Yapıtta bahsedilen Erdal ve Ersin figürlerinin, yasa dışı bir maddenin etkisi altında oldukları odak figür tarafından fark edilirken şimdiye kadar başlarına bir şey gelmemesinden dolayı rahatlık içinde olmalarını, kendi eylemlerini normalleştirmelerini hazmedememiş onları şikayet edeceğini söylemiştir. Odak figürün bu söylemi onun hayatına mal olmuştur. “Elli iki kiloluk bedenimi bir çöp poşeti gibi, ne bileyim, bir eski mobilya gibi kaldırdıklarında hala anlamamıştım.” (s.98) Kendi hayatlarına zarar gelmemesi için başka hayatlara yaptıkları zalim, zararlı hareketler dış dünyalarını korumak için ana karakteri bulundukları konumdan aynı bir çöp poşeti gibi atmalarına sebep olmuştur. Çöp poşeti betimlemesi, kadının aynı bir çöp kadar değersiz bir konumda görüldüğünü açıklamaktadır. Ana karakterin zarar görmüş kanlar içindeki vücudunun “Elli iki kilo” olarak betimlenmesi, erkeklerin fiziksel özelliklerde daha baskın özelliklere sahip olması sebebiyle sembol olarak kullanılmıştır.

Olay akışının ana karakterin düşüşü zamanında anlatılması, yaşadığı tacizin kısa bir süre içinde gerçekleştiğini okuyucuya aktarırken yazar az bir zamanda hayatın perspektiflerinin nasıl değişebileceğini de okuyucuya sorgulatmaktadır.

Fiziksel şiddet anlatımı Zeynep Kaçar’ın yazmış olduğu *Tanrı ve Memeli Hayvanlar* (2023) adlı öykü kitabında “Tanrı”, “Yolcu” ve “Düşüş” öyküleri üzerinden cinsel taciz ve sonuçları şekilde işlenmektedir. Üç öykünün de kitabın ana başlığına atıf yapması ve yakın temalar üzerinden gittiği görülmektedir. Öykülerde Tanrı’yı sembol eden erkek karakterlerin, kadın karakterler üzerindeki baskısı ve kadının biyolojik özelliklerinin daha “güçsüz” olması sebebiyle kullanılmasına sebep olmuştur. Kadın karakterler gördükleri fiziksel şiddet üzerinden sadece bir memeli hayvan olmuş ve erkeklerin üzerlerinde rızasız şekilde gerçekleştirdikleri hazları yüzünden hayattan soyutlanmışlardır.

III. Duygusal Şiddeti Yansıtmada Yazınsal Tercihlerin İşlevi

Psikolojik şiddet, bireyin duygusal boyutta gördüğü şiddet anlamına gelmektedir. Yapıtta duygusal şiddet aile tarafından bilinçli ya da bilinçsizce, toplum tarafından, işveren tarafından uygulanan şiddetler olarak okuyucuya aktarılmaktadır. “Çocuk” adlı öyküde öykü toplumda sıkça rastlanılan “En çok kimi seviyorsun? Anneni mi babanı mı?”(Kaçar,2023,s.15) sorusu ile başlar. Anlatıcının birinci kişi çocuk anlatıcı olduğu öyküde kahraman bakış açısı ile çocuğun bırakıldığı ikilem çocuğun iç monologlarıyla aktarılmaktadır. Çocuk kalbinde anne ve babasından birini daha çok severse diğerinin üzüleceğini düşünerek ona sorulan soruları yanıtladığını söylemektedir. Çocuk için anne baba sevgisinden çok babaanne sevgisinin olduğu yine çocuğun söylemlerinden anlaşılmaktadır. “Neyse ki kimse ‘Anneni mi babanı mı, babaanneni mi daha çok seviyorsun?’ diye sormuyor.” (s.15) Yazar çocuğun içindeki babaanne sevgisini “onu sevmek böyle içimden taşıyor.” sözcük seçimleriyle dile getirmektedir. Çocuğun babaannesinden ayrı olduğu zaman mutsuz olduğu “Yüzüm gözüm kurumuş gözyaşı ve biraz sümük kaplı olsa da sevincim yerli yerinde. Ona kavuştum sonunda” (s.15) ifadeleriyle verilmiştir. Gözyaşı ve sümük sözcükleri yazar tarafından bilinçli seçilmiş sözcükler olup daha çok mutsuzluğu ifade etmektedir. Öyküde daha önce babaannesinde kalan ancak anne ve babası babaannesi ile aynı şehre taşınınca babaannesinden alınarak anne ve babasının yaşadığı eve getirilen çocuğun yaşadığı üzüntü ve çıkmazlar anlatılır. Anne ve babasının çocuğun yaşayacağı ikilemi ve ait olma hissini düşünmeden önce babaannesinin evine gönderilen sonra ona sormadan babaannesinden alınan çocuk mutsuz olmuş aile tarafından bilinçli olarak yapılmasa da duygusal şiddete uğratılmıştır.

Bir roman karakteri olduğu anlaşılan Filiz ağzından kahraman bakış açısı ile yazılan bir başka öykü de Filiz’dir. Yazar kahramanı konuşturduğu öyküde bir yazarın varlığından da bahsetmektedir. Yazarın bir kadın karakter olarak yarattığı Filiz yazılan roman boyunca konuşturulmadığı ve figüran olarak kullanıldığından bahsetmektedir. “Kim katlanır bir roman

boyu sessiz ve hiçbir konuda yorum yapmadan susup oturmaya?” (s.22) Anlatıcı yazarın yazdığı roman boyunca sessiz kalan bir kadın olduğundan bahsederken okuyucu alt metinde hayatı boyunca figüran kalan kadınları anlatmaktadır. Öyküde yazarın yazdığı romanda anlatıcı Yusuf adında bir odak figürden bahsetmekte romandaki varlığının Yusuf ile ilgili olacak şekilde verildiğini söylemektedir. Romanda Yusuf’un eşi konumunda olan Filiz, romanda adı Yusuf ile anılan ve Yusuf’un ona biçtiği kaderi yaşayan bir kişi olarak yaratılmıştır. Filiz, Yusuf onu sevdiği için onunla evlenmiş, Yusuf tarafından aldatılmış, Yusuf’un eylemleri doğrultusunda var olmuş ya da var olamamış bir kadındır. “Yaratıcılıkta sınır tanımayan Yeteneksiz yüzünden, evde koca yolu gözleyen, hüznü, çocuksuz, işsiz, ağzı var dili yok bir süs bitkisine döndüm”(s.23) Filiz, adlı öyküde yazar geriye dönüş tekniği ve yarattığı figürler aracılığı ile kadının yaşadığı duygusal şiddeti bir roman kahramanı olan Filiz üzerinden aktarmış ve toplumda var olamayan erkeğin gölgesinde kalan erkekler tarafından duygusal şiddet yaşatılan kadınları işaret etmiştir.

Duygusal şiddetin bir işveren tarafından yapıldığı “Martı” adlı öyküde ise anlatıcı bir tiyatro oyuncusu olan bir kadın karakterdir. Öykü anlatıcının kolunu kırdığı ve doktorda olduğu zaman ile başlar. Doktor ile diyalogları ile kolunun uzun süre alçıda kalacağı söylenen anlatıcı uzun zamandır hazırlandığı tiyatro oyununu nasıl oynayacağını düşünmektedir. “‘Bir gececik çıkarsam alçıyı , oyunumu oynasam, sonra yine alırsınız alçıya?’ Sonraki oyunlarda da aynı şeyi yapmayı planladığımı söylemedim tabii. ‘Saçmalama’ dedi mimiksiz bir ifadeyle.” (s.31) oynayacağı oyunu sağlığından daha ön planda tutan oyuncu iç monologlarında kendi kendine çözüm aramakta oyunda nasıl rol alabileceği ile ilgili planlar yapmaktadır. Doktorun hiçbir şekilde alçıyı çıkarmasına izin vermeyeceğini “Nuh diyecek, peygamber demeyecek” deyişiyle aktaran anlatıcı doktordan bu konuda izin alamayınca tiyatrodaki yetkili olan Mehmet ile konuşmaya karar verir. Anlatıcının doktordan çıkar çıkmaz oyunu nasıl oynayacağına ilişkin çözüm bulmak için tiyatroya gitmesi onun sorumluluk sahibi olduğunu göstermektedir. Emek

vererek hazırlandığı tiyatro oyununu oynamayı çok istese de tiyatroya gittiğinde rolünün çoktan başkasına verildiğiyle karşı karşıya kalmıştır. Tiyatroda karşılaştığı ortam anlatıcı için üzücü olmuştur. Bu durumu yazar “Tüm ekip kuliste hararetle hararetle bir şey tartışıyor. Ben gidince hıp edip sustular. Geçmiş olsunlar , çok üzüldüm havalarda uçuşacak şimdi. Ama yoo suçluymuşum gibi beş karış surat. Manyak mısınız ya siz ? Bile isteye kırmadım ya ben bu bileği.” (s.32) ifadeleriyle aktarmıştır. Bileğini kırdığı için anlatıcı kadın figüre yeterince ilgi ve şefkat göstermeyen Mehmet figürü baskın ve duygulardan anlamayan bir karakter olarak yaratılırken ona “kütük” lakabının takılması ile Mehmet figürünün duygusal olmayan yanına değinilmiştir. Öyküde anlatıcı oynayacağı oyunun Çehov’un *Martı* oyunu olduğunu söylemese de yapının başlığı ve öyküde geçen “Bir martıyım ben. Yok değil . Anımsıyor musunuz bir gün bir martı vurmuştunuz. Günün birinde bir adam geliyor, görüyor onu ve yapacak başka işi olmadığından kıyıyor ona”(s.32) sözlerinden anlaşılmaktadır. Yazar, *Martı* oyununa metinler arasılık yaparken hayatı repliklere, anlatıcıyı martıya benzetmiş kullandığı deyimlerle Mehmet’in de oyunun rolünü elinden alarak anlatıcıyı vurduğunu ifade etmiş ve ifadesini kolunun kanadını kırmak deyimini ile güçlendirmiştir. Mehmet’in kendisine duygusal şiddet uyguladığı net bir şekilde görülen anlatıcı tiyatrodaki rolüne çok uzun süre çalışmıştır. Bu durum milim milim, nakış nakış ifadeleriyle aktarılmıştır. Öyküde anlatıcının “martıya binerek” düşmesi ironi oluştururken bu oyunu oynadıktan sonra kendini Afife Jale ödülünü almaya layık bulacaklarını düşünen anlatıcının kendi ifadesi ile son umudu sona ermiştir. Kendisinden kolay kolay vazgeçmeyeceklerini düşündüğü arkadaşlarının kendisini çok kolay terk etmesi anlatıcıda olumsuz duygular yaratmış yaşadığı duygusal şiddet sonucu anlatıcı onlara olumsuz duygular beslemiştir. Mehmet tarafından rolü elinden alınarak tiyatrodaki oyunun asistanı olan Mevsim’e verilmesinden sonra anlatıcı mevsim ile ilgili içinde ne kadar olumsuz duygu varsa iç monologları aracılığıyla dile getirmiş ““Ufaldım zavallılaştım, boş bir kalıp gibi oynamaya başladım sahnede. Ellerimi nereye koyacağımı bilemiyor, ayakta düzgün durmayı beceremiyor,

sesimi denetleyemiyordum. İnsanın çok berbat oynadığını hissetmesi ne korkunç şeydir bilmezsiniz.’ bir tek bu kısmı çok içten oynayacaksın Mevsim, adım gibi eminim.” (s.35) iç monologları ile kendine yapılan şiddetten kaynaklı öfkesini dile getirmiştir.

“Martı” adlı öyküde çok çalışıp emek verdiği hâlde yaşadığı kaza sonucu rolü elinden alınan isimsiz bir kadın anlatıcıya yapılan haksızlık sonucunda uğradığı duygusal şiddet ele alınmıştır. Anlatıcının kahraman bakış açısı ile verildiği öyküde Mehmet dahil diğer tüm arkadaşlarının kötü gününde yanında olmadıklarını görmüş ve onları ve yaptıklarını eleştirmiş hatta onlara beddua etmiştir. “Haram zıkkım olsun Mevsim hem sana hem herkese. Haram zıkkım olsun emeklerim.”(Kaçar,35) Anlatıcı içinde yaşadıklarından dolayı içinde birçok duyguyu “bulamaç” sözcüğü ile açıklamıştır. Fiziksel olarak çektiği acıyı duygusal çektiği acıdan daha az bulmuştur.

“Yasemin” adlı öyküde çocuklukları yatılı okulda geçmiş bir grup kız çocuğunun geçmişi geriye dönüş tekniği ile anlatılmaktadır (Kaçar,2023). Öykü o kız çocuklarından birinin bugün yaşamadığı “Sen şimdi ölüsün. Epey zamandır ölüsün.” (s.49) ifadelerinden anlaşılmaktadır. Anlatıcının birinci kişi kahraman anlatıcı olarak verildiği öyküde yazar odak figürü öykünün başlığının Yasemin olmasından da anlaşılabileceği üzere ölü bir figür olarak yaratmıştır. Anlatıcının anlattığı tüm olaylar Yasemin üzerinden gelişmekte ve diğer kızlar öyküde isimsiz olarak verilmektedir. Yasemin’in ölümünden sonra Yasemin’i birlikte andıklarını anlatan anlatıcının söylediği “hepimiz ayrı ayrı ağlamalara doymuştuk.” (s.49) cümlesi kadınların içinde bulunduğu duygusal duruma işaret etmektedir. Sözcük seçimlerinden bu kadın grubunun elli yaş ortalamasında oldukları anlaşılırken hayatın onları yorduşunu ancak hayatın güç koşullarına karşı geliştirilen savunma mekanizmalarından bahseden anlatıcı Yasemin’in bu güç koşullara karşı savunma mekanizmasını geliştiremediği için öldüğünü Yasemin ile konuşma havasında okuyucuya aktarmıştır. Sen kişisine yapılan bu hitapta çocukluklarının tanıdığı olan arkadaşlarının yaşlılıklarının tanığı olmak istemediğini belirtirken

yaşlılığa ait düşüncelerini de olumsuz sıfatlarla dile getirmiştir. “Hepimizin çocukluğunun tanığı, yaşlılığımıza tanıklık etmek istemedin. Bizi böyle çirkin, şişman ve sarkmış görmeyi kendine yediremedin. Şimdi hepimiz senin hatıranda on iki yaşında kız çocuklarıyız.”(s.49)

Anlatıcı ve arkadaşlarının daha ergenliğe bile girmeden kendilerini yatılı okulun yatakhaneinde bulduklarını söylerken arkadaşlıklarının geçmişi hakkında da bilgi vermektedir. Duygusal şiddet öykünün başında her kadının ayrı ayrı yaşadığı, üzüldüğü belirtilse de yatakhane uzamının verilmesiyle figürler üzerinde çocuk yaşta açılan duygusal boşlukla duygusal şiddet oluşturulmuştur. Ailelerinin çok küçük yaşta yalnız bırakarak yatılı okula verdikleri kız çocukları aile eksikliklerini arkadaşları ile gidermiş, çocuk yaşta sorgulamamış olsalar da anlatıcı yetişkin ağzında bu durumu şu şekilde aktarmaktadır:

Ne de olsa fiydırılmışız bir okulun yatakhaneine. İstikbal deniyordu o zamanlar sanırım. İstikbalimiz için... Terk edildim diye çevirebiliriz duygular diline, istikbal denilen o çirkin kelimeyi. Bir gelecek, iyi bir gelecek için yani yabancı bir iki dil, iyi meslekler, iyi bir çevre özetle, oysa koca bir boşluk hepimizin içinde.
(s.50)

Yazar sözcük seçimleriyle içlerinde oluşan duygusal boşluğu, uğradıkları duygusal şiddeti dile getirmiştir. Öyküde geçen fiydırma; yani bir şeyi özensizce, dikkatsizce, rastgele atmak anlamına gelen sözcükle okuyucu aileleri tarafından aileler iyi bir şey yaptıklarını sansalar da yatılı okula atıldıklarını belirterek içinde oluşan üzüntüyü aktarmıştır. İstikbal kelimesini kullanan anlatıcı gelecek anlamına gelen bu sözcüğün anlatıcı ve arkadaşlarının belleğinde terk edilmek olarak kodlandığını görmek mümkündür. Yalnızlıklarını koskoca bir boşluk olarak dile getirerek yaşadıkları duygusal boşluğu aktarmıştır. Yazar demir sözcüğünü de tekrar ederek yatılı okulun çocuk için manen ne kadar soğuk olduğunu dil getirmiştir. Yazar öyküde yaşadıkları duygusal yalnızlığı aktarırken masalsı unsurlardan da yararlanmıştır. Çocuk kalbindeki zorlukları anlatırken yararlandığı masalsı unsurlar yetişkinler olmadığı zamanlarda

hissettiklerini aktarmak için kullanmıştır. “Her birimiz birbirimizin yalnızlığını hem büyüttük varlığımızla hem un ufak ettik. Canavarlarla dövüştük, ejderhalarla savaştık. Sihirli kılıçlarımız vardı bizim. Sihirli sözcüklerimiz. Gözlerimizi sımsıkı yumarsak mesela yok oluverirdi cadılar ya da hep birlikte bir yalana inanırsak devleri alt ederdik kolayca.” (s.51) Yetişkinler olmadığı zamanlarda birbirlerine destek olarak yaşadıkları tüm korkulardan arınmanın çözümünü bulmaya çalışmışlardır.

Öyküde ele alınan bir başka duygusal şiddet de yazarın zorbalık olarak tanımladığı ve kimsenin arayıp sormadığı çocuklara yatılı okul yöneticilerinin geliştirdiği baskı yöntemleridir. Düzeni sağlamak için yöneticiler tarafından konulan kurallarla öyküde on iki yaşlarında oldukları özellikle belirtilen çocuklara karşı yapılan duygusal şiddettir. Çocukların özenle bakılmadığını, yazarın “Ülkenin en zeki çocuklarına sabah kahvaltısı niyetine haşlanmaktan morarmış yumurta yedirmek sorun değilken, yatağın üzerinde unutulmuş bir çorap için öfkeden morarana kadar bağırarak...”(s.52) sözcük seçimlerinden anlamak mümkündür. Yemeklerin kaliteli olmadığı ve özensiz ortamda yaşadıkları ancak kuralların uygulanmasının zorunlu olduğunu anlatan bu ifadelerde yazar morarmış yumurta ve bağırıktan morarmak sözcüklerini kullanarak beslenme koşullarının da yöneticilerin tutumlarının da olumsuz olduğunu göstermiştir. Yatılı okul çocuklarının içlerinde hissettiği yalnızlığı arkadaş kaybı üzerinden geriye dönüş tekniği ve sözcük seçimleriyle anlatan yazar, geleceğini kurtarmak için yatılı okula giden/ gönderilen çocukların duygusal yalnızlık yaşadığını aktarmıştır.

IV. SONUÇ

Zeynep Kaçar’ın yazmış olduğu *Tanrı ve Memeli Hayvanlar* (2023) adlı yapıtında, kadın figürünün biyolojik normlara sıkıştığı ve bu yüzden çevresindeki toplumdan şiddet görmeye mahkûm kaldığı bir çevre anlatıldığı görülmüş bu çevrenin kadın üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur. Eserdeki şiddet izleği fiziksel ve duygusal olarak ikiye ayrılmıştır.

Öykülerde yaratılan kadın figürler fiziksel farklılıkları sonucu erkeklerden daha alt bir konumda yer almaktadır. Yapıtta kadınlar “tanrı” sıfatıyla nitelenen erkekler yüzünden istemedikleri şeyleri yaşamaya mahkûm olmuşlar, erkek gücü karşısında güçsüz kalmışlardır. Bu güçsüzlük sonucunda uğradıkları fiziksel şiddet, iki öyküde kadının yaşam hakkının elinden alınmasına neden olurken, diğer öyküde de kadın hayata tutunmakta zorlanmıştır. Yapıtta yansıtılan duygusal şiddet ise farklı bireyler, farklı durumlar tarafından kadın üzerinde baskı oluşturmuştur. Yapıttaki yedi öyküde görülen şiddet unsuru daha çok isimsiz kadınlar üzerinden ele alınmış, toplumda var olamayan kadının isimsizliğine ve çokluğuna dikkat çekilmiştir. Yapıtta fiziksel şiddet öykülerde geçen taciz üzerinden verilirken, duygusal şiddet; anne babası tarafından önce babaannesine gönderilen sonra babaannesinden geri alınan, daha genç kızlığa giriş yapmadan yatılı okula gönderilen, iş veren tarafından emeği göz ardı edilen kız çocukları / kadınlar üzerinden aktarılmıştır. Kadın karakterlerin maruz kaldığı fiziksel ve psikolojik şiddet, onları yalnızca bireysel bir trajedinin öznesi yapmamış; aynı zamanda kadınların içinde bulundukları toplumun tarihsel ve kültürel kodlarını da açığa çıkarmıştır. Yazar şiddet bağlamında öykülerindeki konu aralığını daraltırken kullandığı anlatıcı, bakış açıları, anlatım biçim ve teknikleri ile öykülerini zenginleştirmiştir. Baskıya ve şiddete karşı sessizleşme , sesini duyurabilmek ya da yaşadığı durumu sindirebilme adına kadınlar farklı yol ve yöntemler denemiş bu da öykülerde ya metaforik ya da ironik bir yolla aktarılmıştır. Öykülerde kullanılan post modern yazı tekniği şiddet izleği aktarmakta çok yönlü bir rol oynamakta ve bireyin topluma, toplumun bireye karşı bakışı da gerçek gerçeküstü bağlamında aktarılmaktadır. Zeynep Kaçar’ın bu eseri sadece edebi bir yapıt olmayarak yazarın düşünce dünyasına da ışık tutmuş bir yapıttır. Yazar feminist söylemleri ağır basan ve bunu öykülerinde sıkça hissettiren bir anlatıma sahiptir. Kaçar feminist bir bakış açısı ile ele aldığı duygusal ve fiziksel şiddet izleğini öykülerinde kadın karakterler ve bu karakterlerin var olmasını

engelleyen erken karakterler yaratarak okuyucuyu da taraflı olmaya teşvik etmiş, kadın karakterlerin yaşadıklarını taraflı bir tutumla sergilemiştir.

KAYNAKÇA

- Gönüllü, C. (2022). Şiddet kavramı üzerine nitel bir araştırma: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğrencileri örneği. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 25(3), 488-503.
<https://doi.org/10.18490/sosars.1196606> <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2739192>
- Kaçar, Z. (2023). *Tanrı ve Memeli Hayvanlar*. Doğan Kitap.